

RAPPORT

Kulturen lyfter Sverige - en liberal framtidsvision för kulturpolitiken

Folkpartiet

Inledning

Ett självständigt kulturliv är en förutsättning för ett modernt och civiliserat samhälle och grundläggande för det offentliga demokratiska samtalet. Kulturen är betydelsefull för människors bildning, utveckling och kreativitet. Därför är kulturlivets villkor och möjligheter avgörande för både människors och för samhällets utveckling. Kulturen är, och har alltid varit, ett viktigt liberalt åtagande.

Liberal kulturpolitik syftar till att garantera det fria ordet genom att skapa goda möjligheter för ett dynamiskt och oberoende kulturliv. Bibliotek, museer och teatrar är grundläggande institutioner och ska därför ha ett starkt offentligt stöd. Lika viktigt är att fria kulturorganisationer får möjlighet att utvecklas. Den kulturella infrastrukturen ska vara stark och bärkraftig i hela landet.

Alltför ofta betraktas kulturen som en sektor vid sidan om allt annat, istället för att inkluderas i arbetsliv och samhällsutveckling. Samhället går därmed miste om mycket av vad kulturen kan erbjuda, inom såväl offentlig planering som näringsliv och organisationer. Samhället går genom ett sådant sätt att se också miste om den tillväxt som ett rikt och rörligt kulturliv för med sig.

Mycket har hänt sedan målen med den statliga kulturpolitiken formulerades 1974. Under senare år har kulturpolitiken inte sällan använts som instrument för regionalpolitik, integrationspolitik, näringspolitik och annat. Det vänder vi oss emot. Ett starkt och fritt kulturliv är ett mål i sig. Det är dags att finna nya stigar i kulturpolitiken.

Den rapport som vi lägger fram inför landsmötet är inget heltäckande kulturpolitiskt program. Inte heller behandlas mediepolitiken, eftersom folkpartiet presenterade ett mediepolitiskt program i våras. Det finns flera viktiga områden som vi väljer att inte lyfta fram denna gång, exempelvis folkbildning, idrott, upphovsrätt och filmpolitik. Vi återkommer till dessa i ett annat sammanhang. Här presenterar vi istället några skarpa förslag för hur kulturpolitiken i Sverige kan utvecklas.

Kulturen lyfter Sverige tillkom sedan Cecilia Wikström fått i uppdrag av folkpartiets partiledning att leda en arbetsgrupp för idéutveckling av folkpartiets kulturpolitik.

Följande personer har medverkat i arbetsgruppen:

Cecilia Wikström (ordf.), riksdagsledamot (fp), vice ordförande i kulturutskottet
Madeleine Sjöstedt, kultur- och idrottsborgarråd (fp) i Stockholms stad
Anna Starbrink (fp), kulturchef i Uppsala kommun
Solveig Hellquist, riksdagsledamot (fp), Västernorrland, kulturutskottet
Lars Burman, professor i litteraturvetenskap, Uppsala universitet
Peter Luthersson, docent, VD Atlantis bokförlag,
Jasenko Selimovic, chef SR Radioteatern

Dessutom har följande personer medverkat som föredragande:

Olle Wästberg, liberal kulturprofil
Astrid Assefa, chef för Dalateatern, ordförande Dramatiska institutets styrelse
Birgitta Svendén, rektor Operahögskolan
Charlotta Mellander, doktorand Internationella handelshögskolan i Jönköping
Solfrid Söderlind, professor, chef Nationalmuseum
Sonja Svensson, docent, f.d. chef Svenska barnboksinstitutet

Sekreterare:

Yoav Bartal, Tina Sandin och Anna Wåglund-Söderström

Landsmötet föreslår fatta följande beslut:

1. Förnya de kulturpolitiska målen med utgångspunkt i kulturlivets självständighet, internationalisering, kvalitet och tillgänglighet. Den vaga formuleringen i dagens nationella mål om att ”motverka kommersialismens negativa verkningar” borde förbytas till ett positivt anslag där samverkan mellan kultur, näringsliv och samhällets många aktörer bejakas.
2. Avstå från pekpinningar i kulturpolitiken. De kulturella verksamheterna ska fokusera på kärnverksamheten: teater, dans, musik eller annat – inte byråkratiskt upprättade planer som ska anses politiskt korrekta.
3. Inför yttrandefrihetsbistånd och gör Sverige till fristad för förföljda författare. Den fria opinionsbildningen är central för att skapa samhällen med mångfald och tolerans. Detta gäller särskilt länder som lämnar diktatur och tar de första stegen mot demokrati. En ”yttrandefrihetsmiljard” inom biståndet bör örönmärkas under denna mandatperiod.
4. Kultur ska integreras i förskolans och skolans pedagogiska verksamhet. Barns rätt att få uppleva litteratur och andra kulturformer ska bejakas i kvalitetshöjningar av förskolan och i kommande reformer av skolan.
5. Skoleleverna ska ges möjlighet att möta professionella kulturskapare, t.ex. genom konserter och teaterföreställningar och klassrumsbesök av skådespelare, regissörer eller författare. Kultur i skolan ska utformas i samarbete mellan kulturskapare och skolans ordinarie undervisning.
6. Folkpartiet anser att musik- och kulturskolornas verksamhet ska stödjas och stimuleras.
7. Erbjud lärare kompetenshöjning i kultur. Kulturella upplevelser, estetik och utbildning i kulturhistoria ska vara en del av lärarutbildningen och den generella kompetenshöjning som regeringen nu genomför för lärarkåren.
8. Litteraturkanon införs i svensk skola. Detta innebär att alla elever kan få känna förtroget med det svenska språkets och världslitteraturens stora verk från både nutid och dåtid. Eftersom kanon införs i läroplanen blir litteratur en angelägenhet för alla, oavsett läsvanor i hemmet. Denna litteraturkanon skulle inspirera till samtal om bildning och litteratur och samtidigt sända en klar signal om litteraturens betydelse. Listan ska tas fram av litteraturvetare, svensklärare, bibliotekarier och övriga experter.
9. Säkerställ fria boklån också inför framtiden. Bibliotekslagen ska bevaras för att garantera alla människors rätt till biblioteksverksamhet och avgiftsfria boklån i hela landet. Det fantastiska utbud av tjänster, litteratur, programverksamhet, information och annat som biblioteken erbjuder ska vara gratis för alla invånare.
10. Genomför en nationell biblioteksstrategi för att tillgodose biblioteksbehoven i hela landet, ge förutsättningar för teknisk uppgradering av bibliotek och för att utveckla metoder för det läsfrämjande arbetet.
11. Inrätta ett biblioteksråd som ska analysera de framtida behoven på landets bibliotek. Offentligt finansierade bibliotek i kommuner, skolor, universitet, sjukhus och fängelser ska samordnas, så att man får ut så mycket som möjligt av de anslagna medlen.
12. Varje skolelev ska ha tillgång till ett skolbibliotek med utbildad bibliotekspersonal.
13. Förstärk stödet till litteratur som stimulerar förlagens utgivning av kvalitetslitteratur.
14. Utveckla den kulturella infrastrukturen i hela landet. Stödet till regionala och lokala kulturinstitutioner bör öka.

15. Garantera Moomsteaterns verksamhet för att utvecklingsstörda ska kunna delta i teaterverksamhet.
16. Förbättra villkoren för personer som arbetar med kultursektorn. Allianserna inom de olika yrkeskategorierna behöver utvecklas och statliga institutioner som anlitar konstnärer ska ge skäligt betalt.
17. Öka möjligheterna för företag att samarbeta med kultursverige. Inom idrottens område är samarbetsmöjligheterna stora och företagen har enkelt att göra avdrag för sina kostnader. Skattelagstiftningen måste ändras så att den goodwill som företag får genom samarbete med kulturen motiverar avdragsgilla kostnader.
18. Det offentliga stödet till institutioner och fria grupper ska uppmuntra till att öka den egna finansieringsgraden. Att öka de egna intäkterna får aldrig inverka negativt på det offentliga stödet.
19. Avsätt statligt kapital till en fristående kulturfond. En sådan fond skulle öka mångfalden av finansiärer och kunna bidra till engångsinvesteringar, projekt eller särskilda insatser i det ordinarie kulturlivet.
20. Statens konstråd bör få i uppdrag att visa konst på naturliga mötesplatser i samhället, t.ex. inom kollektivtrafiken eller på andra oväntade ställen.
21. Inrätta nytt opera- och scenkonsthus och ett Nobelmuseum i brett samarbete med flera finansiärer. Nationalscenerna har en stor inspirerande betydelse för den konstnärliga utvecklingen i hela Sverige. Sponsring och privata donationer ska kunna spela en viktig roll när nya nationella institutioner inrättas. Ett konsortium med flera aktörer är nödvändigt för så stora satsningar.

Särskilt yttrande över punkt 4

Frida Johansson Metso, Liberala Ungdomsförbundet

”Punkt 4 borde ha haft den tydliga lydelsen att förföljda författares asylskäl ska erkännas. Att få flyktingskäl borde i denna situation vara naturligt och inga speciallösningar bör göras. Även författare bör kunna få långvarigt – permanent – skydd *Sûr place* borde ändå bli konsekvensen, så varför inte värna om uppehållstillstånd genast?”

Ny inriktning för kulturpolitiken

Kulturpolitiken ska inte styra kulturlivets utveckling. Den ska däremot försvara de demokratiska principerna om tanke- och yttrandefrihet, samt garantera de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för produktion, distribution och konsumtion av kultur. Flera av de kulturpolitiska mål som riksdagen antog 1974 tillhör en sedan länge passerad epok. Den räddhågsna formuleringen i dagens nationella mål om att motverka kommersialismens negativa verkningar borde förbytas till ett positivt anslag där samverkan mellan kultur och näringsliv bejakas och där kommersiellt utvecklade medier kan ge kulturen spridning till många fler. En liberal kulturpolitik måste formulera nya målsättningar där kulturens frihet, utveckling och professionalism lyfts fram.

Den första utgångspunkten för den liberala kulturpolitiken är att värna yttrandefriheten och kulturlivets oberoende. Demokratin är beroende av det levande offentliga samtal som kulturlivet består av. Konst, litteratur, teater och andra kulturuttryck ger stoff, kunskap och inspiration till detta samtal. Speciellt viktigt är att det som inte får allmänt gillande kan uttryckas fritt, då slipas argumenten eller visar sig vara ohållbara.

Frihet är en nödvändighet för ett levande kulturliv. Få områden lämpar sig så illa för lagstiftning och anvisningar som kulturen, vars inneboende kraft finns just i att vara fri, dynamisk och ifrågasättande. Alla försök att med lagar och regleringar snäva in kulturlivet måste avvärjas.

Den andra utgångspunkten för en liberal kulturpolitik är att internationaliseringen av kulturlivet i Sverige i grunden är positiv och ska bejakas. De senaste decenniernas invandring, och globaliseringen av såväl populärkultur som smalare kulturella uttryck, har givit Sverige ett rikare och mer mångfacetterat kulturliv.

Den tredje utgångspunkten är att kulturpolitiken ska prioritera nytänkande, kvalitet och professionalism. Detta gäller såväl de offentliga institutionerna som stödet till de fria kulturorganisationerna. Stödet ska vara en kvalitetsgaranti och möjliggöra ett brett utbud som utan stöd inte skulle överleva.

Den fjärde utgångspunkten för liberal kulturpolitik är att alla människor i Sverige ska kunna ta del av kulturarvet och det moderna kulturlivet. Stora delar av kulturlivet fungerar väl på de villkor som marknaden skapar. Men det gäller inte all kulturverksamhet. Det blomstrande kulturlivet i många delar av landet som skapas av fria grupper, konstnärer och små och stora institutioner är beroende av ett brett offentligt stöd. Men stödet förutsätter att en mångfald kulturyttringar kommer alla till del. Kulturen lyfter Sverige om ännu fler tar del av den.

Förnya de nationella målen för kulturpolitiken

Säkerställ yttrandefriheten och kulturlivets oberoende

Bejaka internationaliseringen av kulturen

Prioritera kvalitet och professionalism

Kulturen och kulturarvet ska vara tillgängligt för alla i samhället

Kulturens frihet

Det liberala samhället kännetecknas av öppenhet, frihet och tolerans. Grundläggande är respekten för varje människa och tilltron till hennes förmåga att bejaka sitt livs chanser och att växa som individ. Vi tror på en skillnad mellan liv och existens. Den som har mat för dagen existerar, medan liv är något som sker på insidan – i hjärtat och i hjärnan. Livsmöjligheterna kommer bäst till uttryck när varje människa äger rätten att uttrycka sig fritt och utifrån sina egna val kan forma sin framtid som individ. Friheten att tänka fritt och rätten att uttrycka sina åsikter utan inskränkningar från staten är en förutsättning för all kulturell och vetenskaplig utveckling. Det fria ordet utgör navet i folkpartiets kulturpolitik.

Frihetstanken är djupt förankrad i den liberala själen. För att fortsätta forma demokratin krävs ett levande offentligt samtal. Kultur i form av konst, litteratur och teater är ofta det som ger stoff, kunskap och inspiration till detta samtal. Att kulturlivet står fritt från ingripanden och begränsningar möjliggör det levande offentliga samtalet. Få områden lämpar sig så illa för reglementeringar som kulturen. Alla försök att snäva in kulturen, vars inneboende kraft finns just i att vara fri, dynamisk och ifrågasättande, måste avvärjas. Kulturpolitiken får inte reduceras till ett verktyg för att lösa andra problem i samhället. Kulturen får inte reduceras till att bli ett instrument för exempelvis turism eller förbättrad folkhälsa, även om det givetvis är positivt att kulturellt skapande leder till dessa goda resultat, utan den är till sitt väsen icke-instrumentell och utgör ett mål i sig själv.

Varje kulturinstitution måste få styra sin verksamhet och skapa sin framtid utan pekpinnar från staten. Under många år har vi sett hur den tidigare socialdemokratiska regeringen har använt kulturpolitiken som ett medel att uppnå politiska mål. Temaår som exempelvis barnkulturår är inte rätt väg att gå. För oss ska det alltid finnas en bärkraftig barnkultur. Det är viktigt att verksamheterna kan fokusera på sin kärnverksamhet, som kan vara teater, dans, musik eller annat - inte att byråkratiskt upprätta planer som ska anses korrekta och korrespondera med det som regeringen förväntar sig. Politikens roll är att skapa möjligheter för kulturen att leva och utvecklas som en fri, oberoende och betydelsefull samhällssektor. Det förutsätter ett starkt ekonomiskt stöd till kulturen, men också att möjligheterna till alternativ finansiering och samarbete med näringslivet blir bättre.

Kampen för yttrandefrihet är i högsta grad levande. I många delar av världen lever journalister, författare och bloggare under dödshot. Censur och avsaknaden av fria medier försvårar demokratiseringen i många länder. Sverige bör därför öronmärka en ”Yttrandefrihetsmiljard” under mandatperioden. Yttrandefrihetsmiljarden ska utgöra en pelare i Sveriges politik för global utveckling om vilken riksdagen beslutat. Satsningen ska stödja framväxten av fri media och en oberoende journalistkår i slutna samhällen. Journalister och publicister från länder med bristfällig yttrandefrihet ska få utbildning om yttrandefrihet och delta i samarbeten med media och människorättsorganisationer i Sverige. Sverige bör dessutom erbjuda fristad åt människor som förföljs och hotas av repressalier på grund av inskränkningar i yttrandefriheten. I många av de länder som lämnat diktatur och börjat resa sig ur fattigdomen är kulturaktiviteter en nyckel för att skapa samhällen med mångfald och tolerans. Här kan Sverige spela en viktig roll som part för kulturutbyte.

Avstå från pekpinnar i kulturpolitiken

Inför en yttrandefrihetsmiljard

Gör Sverige till fristad för människor som förföljs till följd av inskränkningar av yttrandefriheten

Skolan är den viktigaste kulturinstitutionen

Kultur ska genomsyra skolan genom hela undervisningskedjan; från förskola till högskola. Kulturen, särskilt litteraturen, har en förmåga att utveckla elevernas kreativitet och öppna fönster både mot andra landsändar och länder, men den kan också låta oss stå i samklang med och föra en dialog med tidigare generationer. Skolan ska erbjuda kulturella upplevelser för alla barn, även dem som inte uppmuntras att läsa böcker i hemmet, måla, musicera eller besöka teaterföreställningar. Det är dags att uppvärdera de humanistiska idealen i skolan så att unga människor inte riskerar att skäras av från kulturarvet.

Barn måste i tidig ålder få chansen att möta kulturintresserade lärare som väcker intresse för kultur. En statlig satsning på kultur i skolan skulle säkerställa att alla barn nås av professionella kulturutövare och får uppleva teater, film och musik av kvalitet. Regeringen har aviserat förstärkningar av det pedagogiska innehållet i förskolan som ett led i en familjepolitisk reform. I förskolan har samhället ett unikt tillfälle att låta nästan alla barn komma i kontakt med kultur och böcker. Nu är resurserna ojämnt fördelade; somliga förskolor är synnerligen välutrustade medan andra inte äger en enda barnbok utan helt litar till det lokala biblioteket – om man ens gör det. Kulturupplevelser och barnlitteratur ska vara ett levande inslag i förskolan.

I Norge har skolbarn över hela landet fått regelbundna kulturupplevelser genom den så kallade ”kulturella skolesekken”. På lokal nivå, exempelvis i Stockholm, har detta redan införts. En liknande satsning på kultur i den svenska skolan skulle ge alla barn rätt till ett kulturellt grundutbud, t.ex. ett par konserter och teaterföreställningar om året och klassrumsbesök av skådespelare, regissörer eller författare. Barn som får möjlighet att uppleva kvalitativa teater- och musikupplevelser får ovärderliga kulturupplevelser som man bär med sig som en rikedom genom livet. Det är viktigt att en satsning på kultur i skolan till stor del får utformas regionalt, i samspel med regionala kulturinstitutioner och fria grupper. Den kulturella skolsatsningen ska genomföras i samarbete mellan kulturskapare och skolans ordinarie undervisning.

Lärarnas kunnighet, engagemang och pedagogiska förmåga är helt avgörande för att väcka och stimulera elevernas intresse för kultur. En satsning på kultur i skolan måste gå hand i hand med att förstärka lärarnas kunskaper om det levande kulturlivet och litteraturarvet. Därför bör staten satsa på en kulturell kompetenshöjning för lärare i såväl förskolan som grundskolan och gymnasiet. Kulturella upplevelser, estetik och utbildning i kulturhistoria ska vara en del av lärarutbildningen och den generella kompetenshöjningen som regeringen nu genomför för lärarkåren.

Svenskämnet, läslust och litteraturens ställning måste få högre status i skolan. Barn som får läsa skönlitteratur kommer ha lättare att beskriva vad de ser och berätta om sina känslor. Bara för att vissa böcker är svåra att läsa i början ska de inte förkastas. Den som tidigt etablerar en personlig relation till litteraturen får ett välutvecklat språk och en ökad lust att läsa mer och att studera vidare. Det fanns en rättvisetanke i den traditionella bildningsskolan som prioriterade svenskämnet och litteraturen. I den nu gällande läroplanen för gymnasieskolan intar litteraturen en undanskymd plats. Där finns inte några uttalade krav på att elever ska läsa de viktiga verken i svensk litteraturhistoria eller världslitteraturens viktigaste verk, även om det naturligtvis finns skolor och lärare som fortfarande lyfter fram litteraturen och entusiasmerar sina elever att läsa.

Sverige bör återinföra en litteraturkanon - en litteraturlista för skolan - som skulle utgöra ett stöd för de barn vars föräldrar inte uppmuntrar till läsning eller själva inte kan vara läsande förebilder för sina barn. Dessa barn kommer annars att missgynnas när skolan inte visar dem vägen till den rika svenska litteraturskatten och världslitteraturens stora verk. Skolan måste ge unga människor goda kunskaper i svenska språket, både i tal och i skrift. Den som äger ett språk är både rik och trygg och kan med frimodighet ta del av ett rikt socialt liv och samhälleligt engagemang på alla nivåer.

Musik- och kulturskolorna ger barn och ungdomar möjlighet till mer individuellt kulturutövande och främjar deras förståelse av kulturens olika uttryck. Folkpartiet anser att musik- och kulturskolornas verksamhet ska stödjas och stimuleras.

Kulturupplevelser och litteratur ska vara ett levande inslag i förskolan

Statlig satsning på kultur i skolan

Erbjud lärare kompetenshöjning i kultur

Svenska ska vara skolans viktigaste ämne

Inför en litteraturkanon

Värna musik- och kulturskolorna

Modernt uppdrag för biblioteken

Att bli en kunskapsnation i världsklass är Sveriges stora framtidsutmaning. Sveriges behöver en kulturell infrastruktur som erbjuder barn och vuxna i hela landet tillgång till fri kunskap, information och kulturverksamhet. Ingen organisation är bättre lämpad att stärka medborgarnas informationskompetens än biblioteken. Avgiftsfria boklån och biblioteksservice av hög kvalitet är ett oeftergivligt krav som folkpartiet alltid kommer att försvara. Bibliotekslagen ska bevaras för att garantera alla människors rätt till biblioteksverksamhet i hela landet. Det fantastiska utbud av böcker som biblioteket erbjuder ska vara gratis för alla invånare. Rätten till det fria ordet ska aldrig säljas ut.

Det ska alltid vara nära till närmaste bok och fler ska kunna ta del av bibliotekens stora utbud och service. Biblioteken är, vid sidan av skolan, den viktigaste och mest besökta kulturinstitutionen. På många mindre orter är de dessutom den enda tillgängliga kulturinstitutionen. Sedan 2004 har folkbiblioteken haft över 70 miljoner besök.

Det krävs långsiktigt arbete om biblioteken ska lyckas anpassa sin verksamhet för att förbli en nyckelinstitution i det moderna informationssamhället. Biblioteken ska utvecklas till mötesplatser som är kultur- och informationsförmedlare och som tillhandahåller både tryckt och elektroniskt material som människor efterfrågar. Biblioteken ska sätta medborgarens behov i centrum och erbjuda ett brett medieutbud.

Samtidigt måste vi understryka bokens stora betydelse. På många håll urholkas bibliotekens mediaanslag genom otillräckliga uppräkningsar, men också genom att anslaget ska räcka till så mycket mer; tidskrifter, olika elektroniska medel, musik och mycket annat. För folkpartiet är det självklart att markera att boken också i framtiden ska inta en stark ställning. Biblioteken ska främja läskunnighet och inspirera till läsning av skönlitteratur. Den traditionella läskunnigheten är omistlig för att kunna förstå, söka, jämföra och använda information via andra tryckta och elektroniska källor. Professionella bibliotekarier kan hjälpa människor att sovra i det stora informationsflödet och därmed möjliggöra fördjupning, inte bara kunskapsinhämtning på ytan.

Biblioteken ska fortsätta vara en lokal angelägenhet. Men det behövs en tydlig nationell biblioteksstrategi för att tillgodose biblioteksbehoven i hela landet, ge förutsättningar för teknisk upprustning av bibliotek och att utveckla metoder för det läsfrämjande arbetet. Kultur- och informationsförmedlingen på biblioteken ska moderniseras. Bibliotek i kommuner, skolor, universitet, sjukhus och fängelser bör samordnas och den elektroniska infrastrukturen på landets folkbibliotek uppgaderas. Ett nationellt råd bestående av personer med stor kunskap i biblioteksverksamheten med uppgift att analysera bibliotekens behov av utveckling bör också tillsättas. Hur biblioteken utformas kan skilja sig åt. På vissa håll ska det finnas stora välkomnande folkbibliotek, på andra håll en filial som kan vara inrymd i skolan. Bokbussar med rikt utbud och avancerade tekniska lösningar kan ibland ersätta små filialer med utvecklade service. Varje skolelev ska ha tillgång till ett skolbibliotek med utbildad bibliotekspersonal. Folkbiblioteken och skolbiblioteken ska vara välkomnande, moderna och dra nytta av dagens tekniska möjligheter.

Biblioteken ska lägga särskild tonvikt på att främja läsning hos barn. Läsning är mer än bara ett verktyg för att tillgodogöra sig kunskaper. God läskunnighet öppnar dörren till skönlitteraturens och humanioras värld. En oroande utveckling är att skolelever lånar färre böcker på biblioteken än tidigare, samtidigt som antalet böcker och dagstidningar i hemmen har minskat. Enligt den senaste tillgängliga statistiken har bara 53 procent av grundskoleeleverna tillgång till ett bibliotek som är bemannat minst sex timmar i veckan eller integrerat med ett folkbibliotek. Folkbibliotek och skola ska tillsammans arbeta för att öka läskunnighet och läslust bland barn.

Folkbiblioteken ska också vara tillgängliga för alla. Det är viktigt att människor med funktionshinder lätt kan komma åt sitt bibliotek. Det behövs en nationell infrastruktur som ger biblioteken mer jämlika tekniska möjligheter.

Säkerställ avgiftsfria bibliotekslån

Ge alla skolbarn tillgång till bibliotek

Genomför en nationell biblioteksstrategi

Inrätta ett nationellt biblioteksråd

Modernisera bibliotekstjänsterna och biblioteken som mötesplatser

Underlätta samverkan mellan bibliotek, skolor och universitet

Stärk litteraturen!

Det ligger i samhällets intresse att göra litteraturen tillgänglig för alla. En viktig del i detta mål är en bokutgivning som präglas av kvalitet och mångsidighet. Sverige behöver ett förstärkt litteraturstöd som stimulerar utgivning av kvalitetslitteratur som annars skulle anses för riskabel att ge ut.

Generellt sett säljs det många böcker i Sverige. Orsakerna är sänkningen av bokmomsen från 25 till sex procent och att det går att köpa böcker nästan överallt, till låga priser tack vare den goda konkurrensen. År 2005 såldes 80 miljoner böcker till en omsättning av sju miljarder kronor. En stor del av bokförsäljningen är pocketversioner av populärlitteratur, exempelvis deckare. All läsning är bra - men det finns ett särskilt värde i att stödja kvalitetslitteratur.

Idag finns ett litteraturstöd som förlag eller andra utgivare kan söka för den första upplagan. Stödet avser främst litteratur på svenska och man söker stödet när boken har kommit ut. Det behövs ett stöd som stimulerar utgivning av svensk och internationell kvalitetslitteratur. Stödet fyller den funktionen att utgivningen ska kunna bidra till en dynamisk idédebatt. Litteraturstödet ska inte vara föremål för politisk styrning.

Det finns ett starkt intresse för skandinavisk litteratur runt om i världen. Den tidigare socialdemokratiska regeringens beslut att dra in stödet för översättning av svensk litteratur till främmande språk var djupt olyckligt. Sverige riskerar bli ett av få länder i västvärlden som inte gör sin litteratur tillgänglig för läsare utomlands. Stödet till översättningen bör finnas kvar så att det även fortsättningsvis kan bidra till att sprida svensk litteratur i utlandet. Svenska institutet, som hitintills har administrerat stödet, har redan en uppbyggd organisation och erfarenhet av att marknadsföra svensk kultur runt om i världen. Därför vore det lämpligt att regeringen återkallar beslutet att slopa stödet för översättning av svenska böcker.

Förstärk stödet för en mångfacetterad utgivning av skönlitteratur, poesi, facklitteratur och barnböcker

Litteraturstödet ska vara politiskt oberoende

Säkra stöd till översättning av svensk litteratur till främmande språk

Kulturell infrastruktur – viktigt för hela landet

Det behövs ett starkt och dynamiskt kulturliv både på det lokala och det regionala planet. Därför behöver vi investera i en kulturell infrastruktur över hela landet. Det statliga stödet till regionala och lokala kulturinstitutioner som länsbibliotek, läns museer, länsteatrar och länsmusiken bör öka. Det är viktigt att regionerna får en större möjlighet att avgöra inom vilka områden kulturpengarna ska användas.

Det är nödvändigt med kulturpolitiska insatser, ett slags ”kulturella frizoner” för att skapa icke-kommersiella mötesplatser i samhället. All kulturpolitik måste ha en lokal förankring, även om de nationella institutionerna har ett ansvar som gäller för alla invånare och bör vara en angelägenhet för hela landet.

Professionellt framförd levande musik ger en upplevelse som ingen inspelning kan förmedla. Länsmusiken svarar för den största delen av det professionella konsertutbudet i respektive region/län.

Sverige har en rikedom i en mångfald av teatrar. Såväl nationalscenerna som de regionala teatrarna är en förutsättning för ett rikt utbud av scenkonst i hela landet.

En viktig fråga för liberaler att lyfta är allas tillträde till scenkonsterna. Ingen får uteslutas på grund av exempelvis kön, ålder eller funktionshinder. En teater som är värd att uppmärksamma är Moomsteatern i Malmö. Den arbetar med utvecklingsstörda skådespelare på professionell grund och har uppnått hög konstnärlig kvalitet genom sitt unika scenspråk och sin kompetens.

Förstärk och utveckla den kulturella infrastrukturen i hela landet. Stödet till regionala och lokala kulturinstitutioner bör öka.

Garantera Moomsteaterns verksamhet för att utvecklingsstörda ska kunna delta i teaterverksamhet.

Det ska löna sig att arbeta med kultur

Sverige ska bli en vinnare i globaliseringens tid genom att utveckla kvalitativa och kunskapsintensiva tjänster, inte genom sämre arbetsförhållanden för alla som arbetar. Det är enskilda människors kreativitet, idéer och entreprenörsanda som banar väg för en ny svensk framgångsvåg. Kultursektorn och kreativa branscher kommer att spela en viktig roll för Sveriges tillväxt. Att inte satsa på kulturen idag betyder att stänga sig ute från dagens och morgondagens världsomfattande arbetsmarknad.

Kulturen får aldrig bli ett instrument för ekonomisk tillväxt, men ett fritt och levande kulturliv har positiva bieffekter. Den kulturella sektorn skapar arbetstillfällen, bidrar till ekonomisk och social utveckling och tjänar som en kreativ motor, enligt en ny studie från EU-kommissionen. Studien visar också att kulturen och den så kallade kreativa sektorn har indirekta kopplingar till innovation och utveckling inom tekniksektorn, samt inte minst till regional och lokal utveckling. Under perioden 1999-2003 var tillväxten i kultursektorn 12,3 procent högre än Europas ekonomi i övrigt.

Alliansen vann valet på att göra det mer lönsamt att arbeta och skapa företag. Denna inriktning ska i hög grad även gälla inom kultursektorn, som spelar en nyckelroll för att nya arbetstillfällen tillkommer inom framtidsbranscher. Kulturforskaren Richard Florida har identifierat tre framgångsfaktorer för samhällen i den kreativa ekonomin: talang, tolerans och teknik. Ett fritt, nyskapande och kvalitativt kulturliv gör Sverige till ett attraktivare land.

Villkoren för kulturarbetare måste förbättras. En stor del av detta handlar om att kultursektorn måste hitta nya medel för sin finansiering. Men det behövs också politiska förändringar för att förbättra kulturskaparnas arbetsmarknad. För kultursektorn har arbetsmarknadsåtgärderna och a-kassan under en längre tid utgjort ett slags konstgjord andning, en smygvariant av finansiering. Det går inte att bortse ifrån att arbetslöshet är ett stort problem inom kulturvärlden. Kultursektorn som arbetsmarknad har under flera år försumrats och politiska förslag har uteblivit. Därför behövs en strategi för att skapa jobb inom kultursektorn, men även för att tackla det stora problemet med korta arbetslöshetsperioder mellan olika arbetsperioder för exempelvis skådespelare.

De förändringar av A-kassan som har gjorts påverkar många inom kultursektorn, där arbetslösheten är stor. Problemet för kulturarbetare uppstår ofta mellan två arbeten. Många kulturarbetare är anställda kortare perioder för att sedan vara arbetslösa i väntan på nästa uppdrag. Det kan därför finnas anledning till vissa justeringar av detaljerna i reglementet för att skapa ett system som passar kultursektorn. På papperet står det att skådespelarna, dansarna eller bildkonstnärerna är arbetslösa och att de därför är berättigade till utbildningsbidrag eller a-kassa. I verkligheten fortsätter många av dessa förmodade arbetslösa att intensivt arbeta mot minimal betalning och med få chanser att nå ut till publiken.

Teateralliansen, dansalliansen och musikeralliansen har en viktig funktion att fylla genom att erbjuda kvalificerade konstnärer en ”tredje anställningsform”. Det är viktigt att dessa allianser får det stöd de behöver för sin utveckling och expansion.

Konstnärer förväntas ofta, till skillnad från de flesta andra yrkesgrupper, arbeta gratis. Sådana exempel har vi bland annat fått se på statliga museer. Staten ska agera som en seriös och föredömlig arbetsgivare. När statliga museer anlitar konstnärer, ska skäligen ersättning utgå.

Lika viktigt är att staten i sitt stöd till institutioner och fria grupper inkluderar löner till konstnärerna. Detta kan antingen göras genom att en viss del av stödet till konsthallar och liknande bör vara öronmärkt för löner, eller genom att det med kulturstödet följer med krav på skäliga ersättningar till konstnärerna.

Utveckla allianserna (teater, dans och musikerallianser)

Statliga institutioner ska ge skäliga ersättningar till professionella konstnärer

Fler finansiärer ökar kulturens oberoende

Att skapa utrymme för kvalitetskultur för människor i hela landet, oaktat vilken region man bor i, är en viktig kulturpolitisk uppgift. Det offentliga ekonomiska kulturstödet, framför allt det nationella, bör främst riktas mot det professionella kulturlivet. Detta kulturstöd måste också präglas av långsiktighet. En liberal uppgift i alla kommuner och landsting/ regioner är att ta ansvar för att medborgarna erbjuds tillgång till ett rikt kulturliv.

Folkpartiet ser det som avgörande att det finns ett livaktigt kulturliv på alla nivåer: lokalt, regionalt och nationellt. Det offentliga engagemanget för kulturen måste också vara en kombination av statlig, regional, och kommunal finansiering. Det är positivt att allt fler kommuner inser värdet av att prioritera kulturen. Två tredjedelar av kommunerna ökar sina kulturbudgetar i år enligt en undersökning av Sveriges radio (maj 07). Det är viktigt att säkerställa stöd till regional musikverksamhet, regionala och lokala teater-, dans- och musikverksamheter.

Med fler finansiärer ökar kulturens oberoende. Det gör också att utbudet och mångfalden kan bli större. Samarbetet mellan kultur och näringsliv måste öka. Många inom kultursektorn har en positiv inställning till samarbete med näringslivet och på många håll har sådana samarbeten pågått länge. Till exempel har Dramaten, Operan och Norrlandsoperan och många andra institutioner väl etablerade samarbeten med näringslivet, men sponsringen är otillräcklig idag. Lokala festivaler, teatergrupper och andra kulturskapare kan ha stort utbyte av samarbete med det lokala näringslivet, inte minst ekonomiskt, men också som en väg att förstärka sin lokala förankring och möta nya publikgrupper. Många mindre företag kan ta hjälp av kulturen, exempelvis i arbetet med personalvård, träning i presentationsteknik eller för att stärka den egna organisationskulturen eller varumärket. Kulturen kan spela en viktig roll i företag som vill hitta nya metoder och lära känna nya synsätt. Möjligheterna för samarbeten är oändliga.

Inom idrottsvärlden är samarbetet med näringslivet väl utbrett. Det finns många fördelar för företag som sponsrar idrott. Företaget har lätt att komma ut med sitt namn genom exempelvis namn på idrottsanläggningar och logotyper på tröjor etc. Insatsen är lätt att mäta som motprestation, då företaget syns tydligt. För denna typ av sponsring får företagen skatteavdrag.

Inom kulturen är det ofta inte lika lätt att visa vad sponsringen betyder för företaget i form av reklam och marknadsföring. Därför är möjligheterna att göra skatteavdrag begränsade. För att komma tillrätta med detta krävs en lagändring som gör att sponsring inom kultursektorn blir lättare att göra avdragsgill. Frågan är väl utredd, bland annat av Stockholms handelskammare som har lagt fram ett förslag om vilka ändringar som krävs. Vi föreslår en lagändring som gör sponsring inom kultursektorn avdragsgill.

Det offentliga kulturstödet utgår till verksamhet som inte är kommersiellt gångbar. Genom kulturstödet kvalitetssäkras verksamheten. Det är dock viktigt att den icke-kommersiella verksamheten når många, verksamhet som får stöd ska vara lätt tillgänglig. Att öka de egna intäkterna får aldrig inverka negativt på det offentliga stödet. Tvärtom ska arbete för att öka intäkterna, såväl för institutionerna som för de fria grupperna, vara gynnsamt i fördelningen av stöd från staten. Till exempel kan det göras genom ett bonussystem, som innebär att en bonus delas ut utöver det ordinarie verksamhetsstödet och som beräknas proportionellt efter hur mycket biljettintäkter eller andra intäkter verksamheten lyckats inbringa. På det sättet finns ett tydligt incitament att öka de egna intäkterna.

Lotteri och spelande är en växande företeelse. Staten får därigenom in stora summor pengar. Den växande vinsten som Svenska spel årligen gör bör även komma kulturlivet till del, utan att fördelas på sedvanligt sätt via kulturrådet. En ny kulturfond bör inrättas med syfte att bidra till att finansiera nyskapande konst i framkant, som vanligtvis har mycket svårt att få stöd från det offentliga. Fram tills nu har Framtidens kultur haft möjlighet att vara med och finansiera denna form av nyskapande kulturella projekt, men snart upphör den möjlighet då Framtidens kultur snart förbrukat de pengar som man disponerat.. Den skulle också kunna bidra till nödvändiga engångsinvesteringar inom det ordinarie kulturlivet, exempelvis tekniska upprustningar eller liknande. Den nationella bibliotekssatsningen som vi förespråkar kan också finansieras genom denna fond.

Öka möjligheterna för företag att samarbeta med kultursverige

Egna intäkter ska löna sig – inför bonussystem i kulturstödet

Avsätt statligt kapital till fristående kulturfond

Gör kulturen till en angelägenhet för alla

Kulturen är en möjlighet för alla, inte bara för ett litet fåtal. Den har en naturlig och oundgänglig roll i samhället. Det borde därför vara en självklarhet att kulturen ska vara tillgänglig för alla människor oavsett plånbok, social ställning, kön, ålder eller utbildningsnivå.

Museerna, arkiven och vårt byggnadsarv är samhällets minnen. Dessa ska vårdas och bevaras, men också levandegöras. Museerna utvecklar och förmedlar kunskap och bjuder upplevelser för alla sinnen. Vid sidan av biblioteken är museerna den vanligaste kulturinstitutionen i kommunerna. Denna skatt måste bli mer synlig och utvecklingsmöjligheterna förbättras.

Det är inte bara på institutioner som människor ska möta konst. Det behövs insatser för kulturella möten i människors vardag. Statens konstråd bör få i uppdrag att ställa ut konstnärliga verk på naturliga mötesplatser i samhället, t.ex. torg eller busstationer.

Det behövs bredd i kulturutbudet som tillfredsställer människors olika behov. Kulturlokaler ska vara tillgängliga för funktionshindrade. Uttrycksformer som människor med olika funktionshinder kan tillgodogöra sig ska stödjas. Informationstekniken kan utnyttjas mer för att göra kulturutbudet tillgängligt för fler.

Kultur kan läka och stärka. Äldre och funktionshindrade måste självklart ha rätt till kulturella upplevelser. Exempelvis böcker och musik skänker aktivering och livskvalitet. Därför måste uppsökande verksamhet ha en stark ställning inom kulturpolitiken. Det kan ske både genom direkta insatser och genom att vård- och omsorgspersonal blir förmedlare av kultur.

När nya kulturlokaler byggs är det viktigt att tillgängligheten finns med i planeringen från början. Offentliga kulturlokaler ska utstråla öppenhet.

Statens konstråd ska visa konst i människors vardag

Aktivt arbete för att kulturen ska bli mer tillgänglig

Moderna nationella institutioner

En nationalscen för opera, teater eller balett ska vara ett internationellt, mångkulturellt centrum där det spelas på olika språk, i olika traditioner och där musiken, scenbilden, dramatiken och dansen överskrider alla språkliga och kulturella barriärer. Det konstnärliga utvecklingsarbetet på teaterns, dansens och operans områden vilar i stor utsträckning på nationalscenerna. Det är viktigt att de har reella möjligheter att genomföra gästspel och turnéer både i Sverige och i andra länder. Självfallet har nationalscenerna också en stor inspirerande betydelse för den konstnärliga utvecklingen vid regionala teatrar och för fria grupper.

Ett antal av våra nationella institutioner behöver restaureras men det finns även behov av nya hus. Frågan om ett nytt museum till minne av Alfred Nobel har länge diskuterats, eftersom dagens museum inrymt i Börshuset i Gamla Stan inte är funktionellt. Vi vill se en vidare kunskapsspridning kring Nobel och de vetenskapliga landvinningar som belönats med nobelprisen. Varumärket Nobel är internationellt känt och ett museum skulle kunna locka besökare från hela världen. Nobelnamnet skulle gynnas av att förekomma i internationella sammanhang. I globaliseringens tid är ett forskningsinriktat museum där besökare från hela världen kan ta del av olika forskningsinsatser viktigt. Det behövs dock stöd för att kunna utveckla ett nytt museum.

Det är också dags för ett nytt nationellt operahus, eller snarare ett hus för scenkonst. Alla våra nordiska grannländer har nyligen byggt nya operahus. Scenen i Stockholms operahus är för liten och maskineriet ålderdomligt, vilket innebär att vi inte längre kan ta emot utländska uppsättningar och inte heller längre gästspela utomlands - inte ens i Helsingfors, Oslo eller Köpenhamn! I en globaliserad värld där internationella utbyten blir allt viktigare är det dags för Nordens huvudstad Stockholm att ha ett väl fungerande operahus att vara stolta över. Då det också finns behov av bättre möjligheter för andra scenkonster, har vi nu chansen att få ett samlat scenkonsthus i Stockholm.

Samlingarna, vårt gemensamma kapital, på Nationalmuseum, måste kunna visas och behöver därför byggas ut. Huset är gammalt och behöver genomgå omfattande restaureringar. Vid en utbyggnad bör även design/form inrymmas i huset.

Vi förespråkar att kulturlivet ska bäras av många och vill se en mångfald av finansiärer. Att finansiera ett nytt opera- och scenkonsthus, ett Nobelmuseum och ett utbyggt Nationalmuseum är kostsamt och det är orimligt att det offentliga ska bära hela kostnaden. En betydande del av investeringskostnaderna bör kunna finansieras genom samarbete med andra aktörer än staten. Breda samarbeten är en förutsättning för ett offentligt engagemang. Sponsring och privata donationer kommer att spela en viktig roll när nya nationella institutioner inrättas. Förutsättningar för breda konsortier vid tillskapandet av så stora nya projekt måste noga genomlysas.

Skapa ett nytt Nobelmuseum

Inrätta nytt opera- och scenkonsthus

Bygg ut Nationalmuseum